

en
viteit
nade
derd.
rote-
nder-
naar
st en
in de
over
even
ft zij
men.
lette
e de
over-
recht
theld
ding
heeft
niet
ge-
en
wet-
en
eeds
dat
dale
oben
het
nede
veld
gen-
gen-
dat
die).
relijk
richt
at al
ldair
heid
nkel
n, in
ther,
niet
er is
over-
t 3).
t tot
ling,
laats
be-
met
het
ge-
en-
nen
naar
het
Als
toest
wat
mers
de
de
en
een
roon
ging
druk
deel
ons
ede,
den
toch
inde
t de
over
Kerk
hijn-
geen
oen,
zoo
oor-
Kerk
der
het
ken,
dit
t op
Cerk
a tot
toen-
ten
of
ide,
ude
ging
Wat
dan
ge-
dit
erste
van
ratie
Her-
nog
len,
ratel
deel
ding

van Dr. Hoedemaker en Dr. Van Ronkel bezwaren had om met de Doleantie mede te gaan en meende in het Hervormde genootschap den strijd voor Kerkherstel te moeten voortzetten. Zeker is er verschil in de wijze geweest, waarop deze mannen tegenover de Doleantie en waarop Groen tegenover de Separatie in 1834 optrad. Van de broedertrouw, waarmee Groen tegen de vervolging van de Afgescheidenen opkwam, was bij hen al zeer weinig sprake; veeleer scheen het, nadat eerst een zwak protest tegen het kerkelijk afmaken van zoovele getrouwe dienaren van Christus was gehoord, alsof al spoedig alle bitterheid zich keerde niet tegen de vervolgers, maar tegen de vervolgd, die uit trouw aan den wettigen Koning der Kerk de beroving hunner goederen te dragen hadden. En evenzo was er verschil in de gronden, waarmee deze broeders de Doleantie bestreden, en die welke Groen aanvoerde tegen de Separatie. Groen heeft nooit, gelijk deze broeders doen, tegenover de Afgescheidenen beweerd, dat breuke met een ongoddelijke organisatie nimmer goedgeoorloofd is, omdat men „de Kerk niet mag verlaten“, en al evenmin, dat Kerkherstel alleen dan geoorloofd is, wanneer heel de Kerk, of wil men, alle geloovigen medegingen. Groen heeft integendeel, wanneer zulke argumenten ook in zijn dagen wel gehoord werden, deze argumenten juist principieel bestreden, omdat ze lijnrecht in strijd zijn met het grootste werk der Reformatie in de 16e eeuw tot stand gekomen; een verzwakking en afbuiging van het echte Protestantische beginsel, een veroordeeling van wat een Luther, een Zwingli en een Calvijn hebben gedaan. Het valt dan ook niet te ontkennen, dat deze beginselen, waarmee men tegen de Doleantie optrad, helaas als een slaapdrank in de Hervormde Kerk hebben gewerkt en daardoor van een krachtige en bezielende actie, zoals bij Groen van Prinsterer en zijne vrienden altoos weer tegen de Synodale organisatie uitging, bij deze Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk helaas zoo weinig sprake is.

Maar al zijn we dus zeker niet blind voor het verschil in houding door Groen tegenover de Separatie en door deze broeders tegenover de Doleantie aangenomen, en al gelooven we, dat de weg tot Kerkherstel in 1886 ingeslagen, zuiverder was dan die in 1834, toch is er in zooverre gelijkheid, dat in beide gevallen een zeer belangrijk deel der Gereformeerden met de poging tot reformatie der Kerk niet is meegegaan en meende in de Hervormde Kerk te moeten blijven.

Just dit nu moet ons voorzichtig maken in ons oordeel niet alleen over de houding der Gereformeerde broeders, maar evenzeer over de Hervormde Kerk zelve.

Al kunnen wij op ons standpunt niet anders oordeelen, dan dat deze broeders zondig hebben gedaan door niet met de reformatie der Kerk mede te gaan, en al moeten wij wel telkens ben wijzen op hun ontrouw tegenover Christus, die alleen het Hoofd der Kerk mag zijn, toch mag daarbij drieërlei niet uit het oog worden verloren, en het komt ons voor, dat Prof. Fabius daarop te weinig gelet heeft.

Vooreerst, dat de ouderen onder ons, die vóór 1886 tot de Hervormde Kerk behoorden en daarin een ambt waarmaken, in dezelfde zonde als deze broeders hebben geleefd. De afgescheiden broeders hebben toen hetzelfde verwijt tot ons gericht, dat Prof. Fabius nu richt tegen de Gereformeerden in de Hervormde Kerk; ze eischen evenzeer, dat wij ons van de Hervormde Kerk individueel zouden afscheiden en tot hen overkomen, omdat bij hen alleen de ware Gereformeerde Kerk werd gevonden. Toch is aan die roepstem door ons niet gehoor gegeven. We meenden, dat de reformatie der Kerk op een anderen weg moest gevonden worden. We hoopen op een herstel van de Kerk als geheel. En al is dit nu achteraf door ons als zonde ingezien, en al weten we, dat „gehoorzaamheid“ aan Gods Woord beter is dan „offranden“, toch moet, nu dit licht voor ons is opgegaan, door ons met lankmoedigheid geoordeeld worden over degenen, die in dezelfde dwaling verkeerden als eertijds wij.

In de tweede plaats staat de zaak voor deze broeders in hunne conscientie geheel anders, dan voor ons. Ze meenen ter goeder trouw, dat juist wij op een zondigen weg wandelen, omdat wij ter wille van de gebreken die aan haar kleefden, de moederkerk verlaten hebben, waarin we geboren en opgetogen waren, en dat we daardoor het herstel der moederkerk schier onmogelijk hebben gemaakt. Van een bewust en moedwillig ingaan tegen den wil des Heeren is dus bij hen geen sprake. Zij meenen niet anders te mogen doen.

En in de derde plaats mag men, om blijk te wezen, niet uit het oog verliezen, dat deze broeders, hoe zwak hun pogen tot Kerkherstel, zoodra als het op daden aankomt, dan ook moge wezen, toch principieel even vijandig staan tegenover de Synodale organisatie als wij. Ze veroordeelen haar als een onwetige macht, die in de Kerk is binnengeslopen. Ze toornen tegen de onheilge vermenging van geloovigen en ongelooovigen in één Kerk. Ze willen niets weten van het valsche beginsel, dat in de Kerk alles moet nagisten wat in het volkeleven opkomt. Ze eischen, dat de Belijdenis der Kerk weer in haar eere zal hersteld en de Kerk zelf gereorganiseerd zal worden naar de aloude Gereformeerde Kerkenordering. Ze dorsten en verlangen naar het oogenblik, dat de Kerk uit de gevangenis, waarin zij opgesloten zit, zal verlost worden. Met de Synodale organisatie vrede gesloten hebben zij dus niet.

In dat opzicht is er een principieel verschil met hetgeen bij de Reformatie van de 16e eeuw in de Roomsche Kerk is ge-

zien. De reformatorische geinde partij, die in de Roomsche Kerk bleef, verzakte al meer en heeft zich geheel met het Roomsche dogma, zooda als de Trente was aangenomen, vereenzelvigd. Dat heeft de Gereformeerde groep in de Hervormde Kerk niet gedaan. Ze gaf haar strijd tegen de Synodale organisatie niet op en blijft om kerkherstel roepen.

Dr. H. H. K.

Leerstafel.

J. C. RULLMANN, Dr. F. L. RUTGERS IN ZIJN LEVEN EN WERKEN GESCHETST. Drukkerij Libertas. 1918. Rotterdam.

IV.

De laatste van de zes Gemeenten, welke Dr. RUTGERS als predikant gediend heeft, is die der Nederl. Herv. te AMSTERDAM. Hij werd als zondagman den 1sten September van 1878 bevestigd door Dr. H. V. HOOGERHEIJL. „Deze“, aldus schrijft RULLMANN, „behoorde tot de iredenische richting waarmee Dr. RUTGERS al spoedig in conflict zou komen“ (p. 71) en hij vertelt dan verder, dat de opleiding der aanstaande predikanten, waarmee ook RUTGERS sedert 1876, toen hij nog predikant te VLISSINGEN was, zich had bezig gehouden, tot dit conflict met de iredenische aanleiding is geweest.

Bij alle waardeering, die ik voor het boek van Dr. RULLMANN heb, moet het mij toch van het hart, dat, wijl er reeds op p. 71 van een gereformeerde Universiteit wordt gesproken en eerst van p. 71 af over de opleiding als aanleiding tot Dr. RUTGERS' conflict met de iredenische, tegen de bedoeling van den Schrijver in, zijn lezer een minder juiste voorstelling van het verloop der gebeurtenissen zou kunnen krijgen.

In mijn voor twee jaar geboden referaat op de openbare vergadering te ROTTERDAM van de VERENIGING VOOR H. O., opgenomen in het JAARVERSLAG VAN 1917, heb ik nog eens uit de stukken aangevoerd, dat het denkbeeld eener Vrije Universiteit, in tegenstelling met onze, door de vrijzinnigheid overheerschte openbare Universiteiten, door Dr. A. KUYPER reeds in 1872 gepubliceerd is. Verder, dat hij daarbij aanvankelijk dacht aan een „Vrije Christelijke Universiteit“ en dat dit denkbeeld bij velen zijner kerkgenooten, die als Dr. J. H. GUNNING e. a., het Geloof in den Christus der Heilige Schriften als grondslag van het bestaan der Kerk en voor de vrijheid der wetenschap onmisbaar achtten, in stemming vond. Ik wees er verder op, dat dit denkbeeld in 1875 had verwezenlijkt kunnen worden wanneer de orthodoxie (het woord hier weer genomen in ruimen zin) toen de handen ineem had geslagen; dat die verwezenlijking uitsloot doordat de niet-Gereformeerde belijders van het Geloof in den Christus der Heilige Schriften voor een samenwerking, zooda Dr. GUNNING wilde, met hun Gereformeerde medebelijders van dat Geloof, ongeschikt bleken; en dat alsoor Dr. KUYPER in 1875 met een kleine groep zijner medestanders alleen kwam te staan. Nu heeft hij later wel steun en zelfs krachtigen steun gekregen bij Dr. RUTGERS, maar dit is eerst geschied na zijn bezoek in 1877 te „s-Heertogenbosch en dan wel in 1878, toen bij Dr. KUYPER en de zijnen het denkbeeld eener Vrije Christelijke, zich gewijnd had, tot dat eener Vrije Gereformeerde Universiteit, maar welk denkbeeld zij nog in October van dat jaar slechts poogden te verwezenlijken.

Na deze mijns inziens niet overbodige rectificatie kom ik thans tot Dr. RUTGERS' bemoeiing met de Opleidingskwestie der theologen, als aanleiding tot zijn conflict met de iredenischen.

Tot deze botsing kwam het op de Ned. Hervormd Predikantenvereniging, van wier leden, naar wij zagen, Dr. RUTGERS, reeds in het begin van 1878 lid was geworden en er den 25sten April van dat jaar, naar aanleiding der beraden van het Reglement op het Proponeeren-examen, zijn referaat over „Vrije Studie“, had gehouden.

Toen nu, na de aanneming der wet op het H. O. van April 1876, waardoor de Theologische Faculteiten, met behoud van haar naam, feitelijk in die van Godsdienswetenschap waren omgezet en de HERVORMDE Kerk, op staatskosten, aan onze drie Staatsuniversiteiten, ter aanvulling van het universitaire, kerkelijke leerstoelen, had opgericht, beging de Synode, zooda Dr. RULLMANN op 71 schrijft, den grooten mistap, aan die drie Universiteiten de leerstoelen der dogmatiek te bezetten met mannen van de Groeninge richting.

Ook de genoemde Predikantenvereniging, wier leden allen tot de orthodoxen willen gerekend, voorzag bij deze opleiding der Theologische studenten gevaar, en haar mederamen beledigde daarom een samenkomst der Vereniging tegen 31 October 1878. Op die vergadering zou dan aan de orde gesteld worden de vraag, of de Vereeniging de opleiding mocht ter harte nemen en of zij bevoegd was bij de opleiding handelend op te treden. (p. 73).

Ook Dr. RUTGERS, naar wij zagen, reeds den 1sten September van „s-Heertogenbosch naar AMSTERDAM overgekomen, liet zich in deze vergadering hooren.

Hij bevestigde het eerste deel der vraag: het ter harte nemen, maar ootkende beslist haar tweede deel: het ter hand nemen.

Voor dit laatste voerde hij twee gronden aan. Uit het feit, dat de Vereeniging zooda „ethischen“ als „gereformeerden“ telde, was, met aan waarschijnlijkheid grenzende zekerheid, af te leiden, dat een ter hand nemen van de opleiding tot tweespalt en scheuring in de Vereeniging zou leiden. En daarop was te meer kans, wijl het moderamen, op zijn door RUTGERS niet bijgewoonde vergadering, het plan had goepperd om het voor de theologanten verplichte onderwijs in de dogmatiek der kerkelijke niet-orthodoxe hoogleraren, aan te vullen door orthodoxe privat-docenten.

Met dit plan om het, reeds door niet-orthodoxe kerkelijke hoogleraren aangevulde niet-theologische onderwijs der Universiteit nog eens aan te vullen met dat van orthodoxe privat-docenten, wat ik een aanvulling in het kwadraat zou willen noemen en waarbij het onderwijs voor aanstaande predikanten alzoo uit drie heterogene bestanddeelen zou bestaan, kon RUTGERS, evenmin als zijn geestverwanten, instemmen.

In AMSTERDAM, waar sedert het einde van 1877 maandelijks ten huize van den heer W. Hovv met dezen de daar dienstdoende predi-

kanten Dr. HOEDEMAEKER en Dr. VAN RONKEL, uit Den HAAG, de heeren ESSER en Dr. KUYPER bevestigden een vijftal anderen samenkwamen en, na de eerste samenkomst, uit DEN BOSCH ook Dr. RUTGERS, had men heel dit aanvullingsplan een „slap op den deken“ genoemd. (p. 71). Ook in die samenkomsten bij den heer Hovv werd overwogen, wat er voor de opleiding van de theologen kon gedaan worden sedert de theologie feitelijk van de openbare Universiteiten verbannen was. „Allerlei kansen werden daar gewikt en gewogen; allerlei mogelijkheden van alle kanten bezien; allerlei uitwegen in gedachten afgevoerd“. (p. 71). Te Amsterdam, waar na de wet op het H. O. van 1876, het ATHENAEUM ILDRVRS tot STEDELIJKE UNIVERSITEIT was geworden, bestond nog heel een „aanvulling“ door middel van Hervormde kerkelijke professoren. Maar als in Augustus van '78 de Amsterdamse predikant „Dr. Vos, namens eenige raadsleden Dr. KUYPER in den HAAG en Dr. Rutgers in DEN BOSCH polste over een eventuele benoeming aan de Universiteit voor de dogmatiek en de praktische vakken, achtte men het plan voor „zulk een professoraat, aan een beginselloze Universiteit“ hoe goed ook bedoeld, een „slap op den deken“ en werd een gereformeerde man, die zich tot zulk een positie leerde“ een apostaat van de gereformeerde beginselen“ (p. 71).

Houdt men dit nu in het oog, dan kan het niet verwonderen, dat RUTGERS voor het aanvullingsplan van het moderamen der PREDIKANTENVERENIGING, op de ledenvergadering der Vereniging van 31 October 1878, niet was te vinden. En dat te meer wijl, na Augustus van dat jaar, toen bij en KUYPER over de Amsterdamse benoemingen gepolst waren, de besprekingen ten huize van den heer Hovv al vaster vorm hadden gekregen. In de HERAUT toch van 20 Oct. 1878 las men, zooda onze biografie op p. 73 memoreert, van pogingen, die werden aangewend, om o. a. aan een Gereformeerde herk weer uitsicht te openen op het verkrijgen van Gereformeerde predikanten, die tevens wetenschappelijke beoefenaars zijn van de Gereformeerde theologie, en ook, dat er voor dit doel reeds bijdragen inkwamen, waaronder giften van vijf en twintig duizend gulden.

Dr. BRONSVELD sprak in zijn kroniek van 28 October een sterken twijfel uit aan het gelukken van dit plan, maar Dr. KUYPER schreef toen van uit den HAAG aan Dr. RUTGERS te Amsterdam: „Het werk zal niet mislukken, als wij persoonlijk maar bereid zijn erbij onder te gaan“. (p. 72).

Drie dagen later, zoo vermeldt onze biografie tevens op deze bladzijde, bracht de HERAUT het bericht, dat „in een vergadering van broeders uit Amsterdam, Rotterdam, s-Gravenhage en Utrecht besloten was een Vereeniging voor Hooger Ouderwijs op te richten op den grondslag der Gereformeerde beginselen“.

Met dit al was blijkens zijn deelneming aan en spreken op de vergadering van 31 Oct. '78 der Ned. Herv. PREDIKANTENVERENIGING tusschen Dr. RUTGERS en de iredenischen het conflict vóór de vergadering nog niet gekomen.

Het is eerst ontstaan naar aanleiding van de tegenstelling bij de opleiding: „aanvullingsonderwijs“ of „vrij theologisch onderwijs“.

RUTGERS, die reeds op de vergadering van 24 April 1878 over het Reglement op het Proponeeren-examen voor „vrije studie“ de theologie had gepleit, pleitte ook nu voor „vrij theologisch onderwijs“. En, in verband hiermede, deelde spreker nu een en ander mede over wat men gedaan had en nog deed om te komen tot de oprichting van een vrije gereformeerde Universiteit, die dus meer wilde geven dan alleen gedulde hooger onderwijs.

Eerst door wat hij aan zijn pleidooi voor „Vrije Theologische Studie“ toevoegde werd, de opleidingskwestie aanleiding tot het conflict tusschen hem en de iredenischen. Hij toch wees op de tweerlei strooming in de Predikantenvereniging, op de „ethische“ en de „gereformeerde“ en dat, „wijl in zake hooger onderwijs het beginsel een hoofdzak is, samenwerking tusschen „gereformeerden“ en „ethischen“ onmogelijk was“. „Een zeer bepaaldelijk van de „ethischen“ spreker, zeide hij, dat de „gereformeerden“ om des beginsels wille hunne medewerking moesten afwijzen, en“, de kring nog enger trekkend, „dat er dus bij de „gereformeerden“ ook geen plaats was voor hen, die volstrekt de „ethischen“ wilden laten meedoen“. (p. 73).

Dit kracht zoeken in isolement, zooda ik het zou willen noemen, heeft men Dr. RUTGERS toen evel geduid.

Men vergat daarbij, dat hij maar al te goed wist hoe in 1875 de iredenischen samenwerking met de Gereformeerden hadden afgewezen zelfs voor een vrij Christelijk hooger onderwijs, en bovendien, dat tegenover de geelheidheid om het stuk der beginselen inzake hooger onderwijs, het de Vergadering zelfs te doen was om eenheid op het stuk van beginselen bij dat onderwijs.

„Nu onistond er“, schrijft RULLMANN, „een zeer levendige discussie over de kwestie: „aanvullingsonderwijs“ of „vrij theologisch onderwijs“.“ Dr. BRONSVELD oordeelde, dat de Predikantenvereniging het aanvullingsplan moest aannemen, of anders voortaan zich in tweeën scheiden. Dr. RUTGERS daarentegen wilde allen, die men orthodox placht te noemen, in de Vereeniging bijeenhouden, om geen scheiding te maken waar zulke onnodig was, en om allen door onderlinge gedachtenwisseling telkens van elkander te doen leeren“. Het heeft echter niet mogen baten. Het conflict is gekomen en heeft ook in de Predikantenvereniging de scheuring veroorzaakt tusschen hen die men orthodox placht te noemen.

G.

Officiële Berichten.

Evangelisatiearbeid in N.-Br. en L.

Wegens vertrek van Dr. P. Nomes te Vrijnaart gelieve men voortaan alles, wat voor den Penningmeester van den Evangelisatiearbeid van de Geref. Kerken in Noord-Brabant en Limburg bestemd is, te zenden aan den 2den Penningmeester, den Heer L. J. Schaekamp te Klundert.

Classis Zwolle.

Op de vergadering der Kerken derer Classis op 14 November 1918 werd met algemeene stemmen, nadat het praeparatoir-examen met goed uitslag was bekrond, de Heer P. de Jong, candidaat der H. Godgeleerdheid van de Th. School te Kampen, beroepbaar gesteld in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Op last der Vergadering:

R. Koolstra.

Zak, 18-11-18.

Buitenland.

Duitschland. Vermaant tot boetvaardig gebed.

Het Evangelische Preisverband voor Pommeren gaf een vliegend blaadje in het licht, dat door het Pommeresch consistorium den predikanten ter verspreiding werd aanbevolen. Het begint met de woorden: „Mede Christenen! Aan het front beemerk men dat er in het vaderland minder geboden wordt. Laat ons getrouwer worden in onze voorbede voor het vaderland! Onze soldaten moeten weten, dat een heilig front van bidders achter hen staat. Het gebed van den rechtvaardige vermag veel, wanneer het ernstig is. Gij huisvader, gij huismoeder, verzamelt elken dag op een bepaald uur de uwen rondom u en bidt dan! Vergeet onder het vele dat nu te doen is, het beste niet: bidt! Wij bieden u hierbij een gebed aan, dat voor onzen tijd past. Gebruikt het getrouw! En God verhoort genadig wat gij bidt“. En volgt dan een gebed, aansluitend aan het Te Deum, maar eenvoudig van taal.

Het stemt ons tot dank dat de Reformierte Kirchenseitung hierbij aantekent: Er ontbreekt bij deze inroeping de diepe toon der boetvaardigheid. De levende God laat een spraak van zieldoorschuddenden ernst tot ons komen. Bij het zwaard en den honger heeft zich onlangs de derde van de prophetische geesten. Gods gevoegd, de „pestilentie“ in den vorm van allerlei ziekten, die door de landen van vriend en vijand gaan. Wee ons, wanneer wij niet eindelijk hooren willen naar de stem van den Heilige Israels, of wanneer wij de menschen gelijken die tot Jesaja spraken: „Spreek tot ons zachte dingen, laat de Heilige Israels van ons ophouden“. Alleen aan de ootmoedigen geeft God genade. En alleen wanneer de voorbede met een boetvaardig buigen onder eigene zonde en onder de schuld van ons eigen volk voor den Heere komt, heeft zij de volle belofte. In welken vorm zij dan geuit wordt, in de binnenkamer of gemeenschappelijk in huis of kerk, op bepaalden tijd of onder den drang des Geestes, die niet gebonden is aan tijd of plaats, blijft een bijzaak. Maar een roepen uit diepten van ellende mag nu minder dan ooit ontbreken. Mochten wij maar niet als „stomme honden bevonden worden“.

Als er zoo in Duitschland geboden wordt, twijfelen wij niet of de Heere zal aan dat land uitkomst geven, zij het dan op andere wijze als menschen dit hebben gedacht.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Psalm 60. — Naäman. — Pot verteren.

Een lezer die niet meer tot de kinderen behoort, de heer J. A. V. te M., schrijft het volgende:

Bijna veertig jaren heeft u in de *Heraut* velen omtrent duistere punten mogen inlichten. En bijna veertig jaren heb ik het voortrecht gehad te mogen genieten van wat u schreef. Heb ik op vele punten inlichtingen ontvangen. Hiervoor mijn hartelijken dank, met de bede dat de Heere u nog inoge sparen tot in lengte van dagen voor uw omgeving, als ook voor de velen welke u tot zegen waart.

Mag ik nu echter zoo vrij zijn u te vragen mij wel te willen inlichten hoe ik het volgende heb te verstaan, bij voorbaat mijn hartelijken dank.

1o. Hoe heb ik te verstaan wat Koning David zegt in psalm 60: 8-14.

2o. Hoe heb ik te verstaan wat we lezen in het tweede boek der Koningen Hoofdstuk 5: 17-18?

Het verblijdt ons dat onze lezer zoo veel genoten heeft van hetgeen de *Heraut* gaf. Ik hoop den arbeid nog te kunnen voortzetten, al is veertig jaar een lange tijd.

En nu de vragen.

Onze lezer zendt er drie. De derde kunnen we kort beantwoorden door te zeggen dat het door hem te A. gelezen opschrift waarschijnlijk niet op het werk eener Roomsche vereeniging.

P. 60 waarvan in vraag 1 gesproken wordt, is een kriegs en overwinningsslag. David maakte het nadat hij de Syriërs had overwonnen, en toen hij in oorlog was met de Edomieten, die ten Zuiden des lands woonden, gelijk de Syriërs ten Noorden.

Nu lezen we Ps. 60 vs. 8 tot 14:

God heeft gesproken in Zijn Heiligdom; dies zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem deelen, en het dal van Sichoah zal ik afmeten. Gilead is mijn, en Manasse is mijn, en Ephraim is de sterkte mijns hoofds; Juda is mijn weigever.

Moab is mijn waschpot; op Edom zal ik mijn schoen werpen; juich over mij, o gij Palestina.

Wie zal mij voeren in een vaste stad? Wie zal mij leiden tot in Edom?

Zult Gij niet zijn, o God, die ons verstootten hadt, en niet uittoogt, o God, met onze leerkrachten?

Geeft Gij ons hulp uit de benaauwdheid, want „menschen heil is ijdelheid.“

In God zullen wij klooke daden doen; en Hij zal onze wederpartijders verdeden.

Dan spreekt van wat de Heere hem had toegezegd. Hij broemt zich in zijn heerschappij. Hij zal heerschen tot Sichem in het Westen en tot Sukkoth in het Oosten van Kanaän. Zoo ook verder in het Over Jordaanse in Gilead en half Manasse. Ephraim in het midden des lands bescherm hem; Juda in het Zuiden zwaait den staf der heerschappij.

Omringende naburige volken kunnen Israël niet derven. Moab in het Oosten is gering gacht als een waschvat. Edom waarmee David nog in oorlog was, heeft even weinig aanzien als de slaaf dien men de afgetrokken schoenen zou torwerpt. Palestina is hier het land des Philistijnen aan de Zuidkust, dat David als heer moet erkennen.

Hij vertrouwt dat de Heere hem ook tegen Edom zal bijstaan. Met Gods hulp zal hij al zijn tegenpartijders overwinnen.

Wat de tweede vraag betreft zoo lezen we in 2 Kon. 5: 17-19.

En Naäman zeide: Zoo niet, laat toch uw knecht gegeven worden een last aarde van een juk mulden; want uw knecht zal niet meer brandoffer of slachtoffer aan andere goden doen, maar den Heere.

In deze zaak vergeve de Heere uw knecht: wanneer mijn heer in het huis van Rimmon gaan zal, om zich daar neder te buigen, en hij op mijne hand leenen zal, en ik mij in het huis van Rimmon nederbuigen zal; als ik mij [alzo] nederbuigen zal in het huis van Rimmon, de Heere vergeve toch uw knecht in deze zaak.

En hij zeide tot hem: Ga in vrede. En hij ging van hem een kleine strek lands.

Uit dit hoofdstuk zien wij hoe Naäman, de Syrische veldheer die melaatsch was door Gods kracht, betoond in den profet Elisha, van zijn ziekte genezen werd.

Na wilde Naäman den man Gods een geschenk geven, doch deze weigerde beslist. Toen vroeg Naäman iets anders. Zijn wonderbare genezing had er hem van overtuigd dat Israël God de Machtige was boven alle goden. Hij, Naäman, zou voortaan niet meer de goden der Syriërs aanbidden, maar den levenden, machtigen God van Israël. Met het oog daarop vraagt hij Elisha zooveel aarde of grond uit Israël te mogen meemen als twee muldieren dragen konden. Die aarde moest dienen om in het heideneische Damascus, de hoofdstad van Syrië, een altaar op te richten voor den God van Israël, voor wien ook Naäman voortaan zich buigen zou.

Maar één ding moet hij nu nog afdoen. Hij, een hooggeplaatst man, staat in dienst van den koning van Syrië. Deze, een heiden, bezoekt dien tempel van den afgod Rimmon, dien hij aanbidt. Naäman moet dan mede in het gevolg van zijn heer. Het heeft dan allen schijn alsof ook hij den afgod nog aanbidt. Doch dit is zoo niet. Hij buigt zich slechts omdat zijn heer op hem leunt. Dit, zoo zegt hij, worde mij vergeven. En Elisha antwoordt: ga in vrede, waarop Naäman weer naar zijn land vertrok.

„Meermalen“ schrijft B., hoorde ik zeggen, als een vroolijk gezelschap uitging: „Zij gaan den pot verteren.“ Wat wil dit eigenlijk zeggen?

„Pot“ betekent hier het voorwerp, doos of kistje, waarin geld bewaard werd. Zoo spreekt men nog van spaarpot. Dikwijls waren zulke potten van steen. Met „pot“ werd echter ook de inhoud bedoeld gelijk dikwijls voorkomt b. v. als we zeggen: Hij dronk een glas, en wij bedoelen den inhoud.

Het geld hier bedoeld kon men op verschillende wijzen bijeen krijgen. Soms werd het vrijwillig saamgebracht, b. v. door wekelijksche bijdragen; ook wel bestond de pot uit ontvangen fooien. Ook werd hij wel gevuld door botten. Zoo aan de Amsterdamse tekenacademie waar men werkte met passen en teekenen. Wie door 't papier prikte betaalde een halven cent. Bij andere instellingen betaalden wie te laat kwamen boeten, waarmee de pot gevuld werd.

Eens in het jaar werd hij geleegd, en dan het geld besteed om er gezamenlijk een vroolijken dag van te nemen. Vooral op de nasavinkels waar men ook botten kon bloopen, was zulk uitgaan van vast gebruik. Thans schijnt het weinig meer voor te komen.

HOOGERHUK.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

KONINGINNE-HULDE.

18 Nov. 1918.

Schoon, ontroerdend oogenblik! Heerlijk, nooit volprezen dag! Roerend 's hartens diepsten grond, Striende met forschen slag Revolutie-idealén.

Daar éénheidsachtig Hollands volk Zich betoonde, toen Vorstinne Werd geëuldeid door haar volk.

Nooit vergeten wij dien dag Toen Vorstin met haar Gemaal En 't Prinseje, Juliantje, Traden uit de Vorstenozaal Op 't balkon de juichkraal hoorden, Haar gebracht door onze zonen, Die met hun 'shoers' geroep Hun aanhankelijkheid betoonen.

Groot werd 't enthousiasme, Toen de koninklijke wagen Werd getrokken en geluidwd Door wie uniformen dragen. Heerlijk was 't, te zien, hoe bij Hollands zonen, al te zamen, Juichten, lachten, vroolijk zongen Toen zij al te zamen kwamen.

Hooger steeg de jubelkreet, Toen, te midden der getrouwen, Hollands Koninginne vroeg: „Op wie zij in nood kon bouwen?“ Eéne stem slechts klom er toen: „Op gehel uw Nederland!“ Op Uw volk en op Uw leger, Samen gaau zij, hand aan hand.

Ja, 't geliefd Oranjeheils Draagt de liefde van ons allen, Daarvoor staan wij altijd pal Tot wij dood tedermedervallen 't Hollands volk is zeer vernocht Aan de kind'ren van Oranje, Wier heldenvader heeft verlost, Ons vaderland van 't bloedig Spanje.

Wilhelmina! onze geest Is van vreugde schier verward, Nu gij zelf — vol goeden moed — Geestdrift wekte in aller hart. Laat „Oranje“ boven! blijven, Laat het vaderland het zien, Dat bij het „Oranje“ boven! Hoort het: „Leve Wilhelmina!“

Haag, 19-11-18. JAC. BLOKHUIS.

Gereformeerde Bezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Oud-Loosdrecht, J. Westerhuis, te Asperen. — Monnikendam, C. Koppelaar, cand. te Stad a/b. Haringvliet. — Vlissingen, R. E. van Arkel, te Soest. — Deventer (A), Joh. Kwak, te Culemborg. — Dronten, Terwispe en Knipe, J. Wijngaert, cand. te Garip. — Genemuiden, B. J. Lamberts, te Rouven.

BERADANT: Gorinchem, J. H. Donner, em. pred. te Breda. — Tienhoven (U), J. Oosterveen, te Geesteren (Borculo). — Oudgenesluis, J. Oosterveen, M. Gravendijk, te Breda en Tinte. — Oudewater, S. Oudekerk, te Kralingen.

Woubrugge. Het adres van den Kerkenraad der Geref. Kerk te Woubrugge is voortloopt: A. Kroon, Scriba.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Winth, P. J. Steenbeek, te Ooster-Nijkerk (Fr.). — Woubrugge, A. Meijers, cand. te D. H. de Rotterdam. — Makkink a. b. P. van Dam, te Heerewarden. — Oudam (toez.), G. B. Kruidings, te Akersloot.

AANGENOMEN: Scharwoude (toez.), Dr. N. de Jager Meesbroek, te Wijdens. — Delden, J. R. Immink, te Berkenwoude.

BERADANT: Harlingen, P. de Bruijn, te Westmaas. — Piershil (toez.), P. Vermeulen, te Moordijk.